

Samisk ikke forbudt i skolen?

Den kjente samerettsmotstander Oddmund Enoksen er igjen ute med forsvar for fornorskingspolitikken. Denne gangen har han satt seg fore å bevise at samisk språk og samiske elever ikke har vært undertrykt i skolen. Som jurist finner han selvsagt beviset i juridiske tekster. Når tidligere elever forteller om hvordan de blei straffa for å snakke samisk, når tidligere lærere forteller at de blei instruert til å slå ned på elever som snakka samisk, så svarer allviteren Enoksen at nei, det er ikke sant, for det sto ikke i loven at samisk var forbudt.

Formelt sett er det rett. Det har aldri stått i norsk lov eller instruks at elever som snakket samisk skulle settes i skammekrok, slås over fingrene med linjal eller straffes på annen måte. Det sto bare at bruken av samisk som hjelpespråk skulle begrenses til det som var "uomgjengelig fornødent". Det sto heller ikke i loven at lærere som kunne samisk ikke skulle få arbeid i skoler med samisktalende elever, og at man skulle prioritere lærere uten samiskkunnskaper, som ikke var i stand til å utnytte den formelle muligheten for å bruke samisk som hjelpespråk. Det var likevel i stor grad det som blei praktisert.

I pedagogikken skiller man mellom "den formelle læreplan" og "den opplevde læreplanen". Den formelle planen var at samisk kunne være hjelpespråk, den læreplanen som mange elever – og lærere – opplevde var at samisk var forbudt.

Dette er ingen ny debatt. Da jeg for et tiår siden deltok i arbeidet med å skrive Samisk skolehistorie, gikk det en debatt i avisene, der noen påsto det samme som Enoksen sier nå. Vi gjorde da en gjennomgang av de historiene vi hadde tilgang til av hva elever og lærere hadde opplevd angående bruk av samisk som hjelpespråk og i uformelle sammenhenger mellom lærere og elever og blant elever. Resultatet var at det var svært forskjellige erfaringer. Omtrent halvparten av de elevene og lærerne som har fortalt fra fornorskingstida har fortalt at de oppfatta det slik at det var forbudt å snakke samisk på skolen.

Den formelle fornorskingsperioden varte fra omlag 1850 til 1960. (Den reelle varte lenger.) I løpet av denne tida skjedde det store endringer i hvor hardt fornorskinga blei praktisert, og forskjellene kunne også være store mellom kommuner, skoler og enkelte lærere. Historiene blei oppsummert i to artikler med titlene Samisk forbudt? og de kan leses her: <http://skuvla.info/minaigi29-n.htm> og <http://skuvla.info/minaigi30-n.htm>.

Praksis var altså at samisk språk og samiske elever blei undertrykt og det kommer man ikke bort fra ved å vise til formaliteter. Det er ikke alltid at man kan lese det virkelige livet ut av ei lovbok.

Svein Lund
redaktør Samisk skolehistorie